

4 PERSONĪBAS ATTĪSTĪBAS TEORIJAS.

LLU KK Alisa Travkina.

4 personības attīstības teorija

- K.Levina personības lauka teorija.
- F.Haidera struktūrlīdzsvara teorija.
- L.Festingera kognitīvās disonanses teorija.
- S.Aša sociālās percepcijas teorija.

**PERSONĪBAS TEORIJA
KOGNITĪVAJĀ PIEEJĀ.**

K. Levina personības lauka teorija

- Svarīgākā nostādne ir personības un vides mijiedarbības ideja. Šāda problēmas izpratne ļāva zinātniekam un viņa sekotājiem organizēt ne tikai perceptīvo struktūru, personības tēlu, bet arī motīvu un uzvedības izpēti. Tas deva iespēju personības izpratni novirzīt no tīri kognitīviem veidojumiem reālās uzvedības jomā.
- Visa personības reālā uzvedība izvēršas laukā. Turklāt lauka jēdzienam ir divējāda izpratne — tas, ko personība uztver, un tā struktūra, kur atbilstoši uztverei viņas uzvedība noris.

K. Levina personības lauka teorija

1. dzīves telpa,
2. reģioni un robežas,
3. lokomocijas,
4. pagaidu perspektīva,
5. valentitāte.

K. Levina personības lauka teorija

K. Levins izdalīja trīs personības iekšējā konflikta veidus:

- konflikts var rasties, ja cilvēks atrodas starp divām pozitīvām valentitātēm. **Piemēram**, viņam jāizvēlas viens no diviem vienlīdz patīkamiem un vērtīgiem objektiem;
- konflikts rodas vienlaicīgi pozitīvu un negatīvu valentitāti saturoša objekta vai situācijas izvēles gadījumos. **Piemēram**, «gan gribas, gan bail»;
- uz negatīvām valentitātēm radies konflikts. **Piemēram**, ja cilvēkam jāizdara izvēle starp ļoti nepatīkama darba veikšanu vai sodu šī darba neizpildīšanas gadījumā.

KOGNITĪVĀS ATBILSTĪBAS TEORIJAS.

F. Haidera struktūrlīdzsvara teorija

- F. Haidera (F. Heider) teorijas pamattēze ir apgalvojums, ka **personība** ir jāpēta no «dzīves psiholoģijas» pozīcijām, kur dominē veselā saprāta princips. Personības uzvedības svarīga **deter-minante** ir viņas tieksme pēc sakārtotas un sakarīgas attieksmes pret pasauli un sevi izpratne.
- Veselā saprāta saturu veido **sentences** (lat. sententia — doma, spriedums), kuras iegājušas un nostiprinājušās sadzīves valodā, pasakās, teikās, literārajos un filozofiskajos darbos.
- Personības saturs ir veselā saprāta sentenču sabalansēts.

F. Haidera struktūrlīdzsvara teorija

- **Divi attieksmju veidi:** «vērtējuma attieksmes» un «piederības attieksmes». «Vērtējuma attieksmes» izpaužas jēdzienos:
 - «patīk — nepatīk», «mīl — nemīl», «atzīst par labāku — neatzīst par labāku» u. c.
 - «**Piederības attieksmes**» mehānisms izpaužas jēdzienos «līdzīgs — atšķirīgs», «tuvs — tāls», «pieder — nepieder» utt.
- Personības «**kognitīvās struktūras**» saturs būs nodrošināts tikai tajā gadījumā, ja «vērtējuma attieksmes» un «piederības attieksmes» uztverē būs vienlaicīgi pozitīvas vai negatīvas. Piemēram, «patīk» — pēc «vērtējuma attieksmes» un vienlaicīgi «pieder» — pēc «piederības attieksmes». Vai arī «nepatīk» un «nepieder».

L. Festingera kognitīvās disonanses teorija

- ❑ **Pamatatziņa** ir ideja par «sociālā salīdzinājuma» esamību katrai personībai.
- ❑ Pierādīja, ka katrai personībai dominē īpašs vajadzību veids — vajadzība novērtēt savus **uzskatus, zināšanas un spējas**. realizēt šo vajadzību personība var, tikai pamatojoties uz «sociālo salīdzinājumu» — savu uzskatu, zināšanu, spēju salīdzināšanu u.c. Salīdzināšanas rezultāts var būt gan saskaņots, gan nesaskaņots.
- ❑ **Postulē šādu atziņu:** cilvēks tiecas pēc saskaņotības kā vēlamā iekšējā stāvokļa un aiziet no disonanses stāvokļiem.

L. Festingera kognitīvās disonanses teorija

Festingers izdala četrus galvenos avotus.

- ❑ Pirmo avotu nosaka personības kognitīvo elementu neatbilstība sabiedrības sociālajām normām.
- ❑ Otrs avots var būt iepriekš gūtās pieredzes neatbilstība tā brīža pieredzei.
- ❑ Trešais disonanses avots var būt personības kognitīvā elementa neatbilstība sabiedrības sociālajām ievirzēm un pieņemtajiem uzskatiem.
- ❑ Ceturtais kognitīvais disonanses avots ir loģiskās secības pārtraukšana kognitīvajā sistēmā.

KOGNITĪVĀ HOLISMA TEORIJA.

S. Aša sociālās percepcijas teorija

- ❑ **Percepciju** izprata kā visu sociālo un kultūras objektu uztveri.
- ❑ Sākās pētījumi, kā viens cilvēks uztver otru, t. i., «personības uztvere» un dažādu grupu un apvienību uztvere — «starppersoniskā uztvere».
- ❑ Apgalvoja, ka cilvēks tiecas izveidot savu priekšstatu par pasauli kā maksimāli integrētu sistēmu, katru reizi to organizējot atbilstoši situācijas un laika apstākļiem.
- ❑ Kopumā sociālās percepcijas pētījumi pierādīja sociālo objektu (cilvēks, grupa, lielā grupa utt.) uztveres atšķirības faktu no fizisko priekšmetu uztveres īpatnībām.

S. Aša sociālās percepcijas teorija

- ❑ Uz īpašības vārdu saraksta pamata divām pētāmo grupām bija jānovērtē iedomāta personība. Vienas grupas īpašības vārdu sarakstā bija iekļauts vārds «silts» (sarakstā bija 6 īpašības vārdi un septītais — atslēgas īpašības vārds), bet otras — «auksts».
- ❑ Otrajā eksperimenta posmā visiem pētāmajiem tika piedāvātas lapas ar 18 personības raksturlielumiem. Abām pētāmo grupām bija jāatzīmē, kādas īpašības ir raksturīgākas viņu iedomātajai personībai. Abu grupu rezultātu salīdzināšana parādīja, ka jēdzienveldojošais raksturlielums vienā grupā bija «silts», bet otrā — «auksts».

PALDIES PAR UZMANĪBU!!!!